

мовлення, зумовлений впливом психотравмуючих факторів (див. Артикуляція, Заїкання, Порушення мовлення).

Часто відразу після психотравми може виникнути мутизм, який переходить у Л. (див. Мутизм). Найчастіше Л. виникає у дітей із раннім мовленнєвим розвитком у 4–5 р. – у період інтенсивного формування мислення та мовлення. Л. характеризується значною кількістю ітерацій, вживанням складних синтаксичних конструкцій у прискореному темпі, застосуванням емболів і хитрощів (див. Ембол мовленнєвий, Ітерації мовленнєві, Хитрощі).

Л. має виражену динамічність у вигляді чергування загострень і покращень, аж до повного зникнення, часто супроводжується логофобією, тонічними мовленнєвими, переважно вокальними та дихальними, судомами, емоційною лабільністю, плаксивістю, розладами сну, енурезом (див. Логофобія, Судоми). Простежується чіткий зв'язок якості стану мовленнєвої діяльності від конкретної ситуації – посилення патологічної фіксації, актуалізація Л. перед незнайомцями, у громадських місцях, будь-яких умовах емоційного напруження; послаблення – в ситуаціях мовлення наодинці, відволікання активної уваги від процесу говоріння.

Подолання Л. полягає у знятті м'язового та психоемоційного напруження, проведенні оздоровчих, лікувальних неврологічних заходів і комплексної логопедичної роботи.

Літ.: 1. Юрова Р. А., Вінер Т. Г, Казьміна А. І., Щолокова А. В. Методичний посібник із подолання заїкання (для логопедів, учителів, батьків, осіб,

які мають заїкання): навч. видання. К.: Центр патології мовлення, 2007.

Юлія Рібцун

ЛОГОПЕД (від гр. *logos* – слово, мовлення; *paideia* – виховання, навчання) – фахівець із вищою спец. освітою, що проводить роботу з попередження, діагностики, подолання порушень усного та писемного мовлення (див. Мовлення) у осіб різного віку. Л. працюють у закладах освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення.

Л. повинен: вміти – 1) виробляти оптимальну педагогічну стратегію, проєктувати шляхи компенсації, розвитку, навчання та виховання кожної дитини з мовленнєвими розладами; 2) діагностувати та фіксувати стан мовленнєвого розвитку дітей і відповідну динаміку; 3) проводити освітню, компенсаторну, відновлювальну роботу з дітьми, котрі мають порушення мовлення (див. Порушення мовлення), ефективно застосовувати професійні знання в практичній діяльності; 4) забезпечувати сприятливі умови для продуктивного засвоєння дітьми відповідних спеціальних і загальноосвітніх програм із урахуванням виду мовленнєвого порушення, вікових, індивідуальних психологічних особливостей дітей; 5) вести відповідну психолого-педагогічну та статистичну документацію; 6) використовувати принципи педагогічної етики, поважати дитячу гідність, захищати дітей від булінгу, будь-яких форм фізичного або психологічного насильства; 7) постійно підтримувати зв'язки з батьками, надавати їм консультативну допомогу з питань освіти та психофізичного роз-

виту дітей; 8) систематично підвищувати свій фаховий рівень і педагогічну майстерність; 9) володіти культурою спілкування, відповідними способами та формами; знати – 1) основи чинного законодавства України стосовно психолого-педагогічної організації та надання допомоги дітям із порушеннями психофізичного розвитку, державну мову; 2) загальні та спеціальні науково-теоретичні відомості з фаху в обсязі вищої педагогічної освіти; 3) цілі, принципи, методика і змістове наповнення навчання та виховання дітей із мовленнєвими порушеннями; 4) про сучасні досягнення в галузі спеціальної освіти, зокрема й логопедичній науці та практиці (див. Логопедія).

Лит.: Шеремет М. К. та ін. Логопедія : підр. К.: Видавничий Дім «Слово». 2019. 672 с.

Юлія Рібцун

ЛОГОПЕДІЯ (від грецького *logos* – слово, мовлення; *paideia* – виховання, навчання) – наука про порушення мовленнєвої діяльності (галузь спеціальної педагогіки), їх попередження, виявлення і усунення засобами спеціального навчання і виховання; досліджує причини, механізми, симптоматику, структуру, перебіг проявів порушень мовлення. Л. має щільний зв'язок з медико-біологічними, психологічними та мовознавчими науками, а також іншими галузями спеціальної педагогіки (сурдопедагогікою, тифлопедагогікою, олігофренопедагогікою та ін.). Об'єктом вивчення Л. є особа з порушеннями мовлення. Л. має три напрями: дошкільна Л., шкільна Л. і Л. дорослих.

Роботи медиків стародавності, починаючи з V століття до н.е. (Гіппократ, Аристотель, Цельс, Гален, Авіценна), містять відомості про перші спроби описати, зрозуміти й диференційовано пояснити причини виникнення порушень мовлення, а також визначити шляхи подолання. Л. сформувалась як самостійна наукова галузь лише у другій половині XIX ст., втім тривалий проміжок часу (до 30-х рр. XX ст.) мовленнєві порушення розглядалися винятково з точки зору артикуляційної симптоматики (особливостей вимови звуків мовлення), водночас засоби їх подолання мали переважно медичну спрямованість. Поступове поглиблення наукових уявлень щодо психічної і фізичної організації мовленнєвої діяльності сприяло визначенню пріоритетності педагогічного змісту в процесі виявлення, подолання мовленнєвих порушень, а також попередження їх виникнення.

На сучасному етапі розвитку вітчизняної Л. основні завдання полягають у: вивченні симптоматики порушень мовлення у осіб різних вікових груп; дослідженні структури мовленнєвих порушень, особливостей їх впливу на психічний розвиток дитини; розробленні методів педагогічної діагностики порушень мовлення; визначенні закономірностей спеціального навчання і виховання осіб з порушеннями мовлення; розробленні науково обґрунтованих і диференційованих методів усунення і запобігання виникненню мовленнєвих порушень; організації системи логопедичної допомоги.

Лит.: Логопедія: підручник / [М. К. Шеремет та ін.]; за ред. д-ра